

GROTE OF SINT-LAURENSKERK ROTTERDAM

CANTATEDIENST

ZONDAG 17 OKTOBER 2021

19:00 UUR

JOHANN SEBASTIAN BACH

SCHMÜCKE DICH, O LIEBE SEELE BWV 180

LIVESTREAM VIA: WWW.LAURENSVOCAAL.NL

Wij gaan staan

Bemoediging Onze hulp in de Naam van de Heer,
Die hemel en aarde gemaakt heeft.

Drempelgebed Heer onze God,
 Vergeef ons al wat wij misdeden,
 En laat ons weer in vrede leven,
 Door Christus onze Heer,
Amen.

Lied Psalm 78

1 Cantorij

Psalm 78

LvdK

b: W. Barnard

m: Loys Bourgeois 1551

1. Mijn volk, ik ga ge-hei-men o-pen-leg-gen.
 Wend nu het oor tot wat ik u zal zeg-gen.
 Ver-bor-gen-he-den wil ik o-pen-ba-ren,
 een van ouds-her ons door-ge-ge-ven ma-re,
 roem-rij-ke da-den door de HEER vol-bracht,
 zijn gro-te won-dren en zijn gro-te kracht.

2 Allen

Laat ons wat onze vaders vertelden
 doorgeven en aan onze kind'ren melden.
 't Getuigenis aan Israël geschonken,
 het heil dat van de hemel heeft geklonken,
 het is een licht dat ons ten leven leidt, -
 ons en alwie door ons wordt ingewijd.

Wij gaan zitten

Gebed

Schriftlezing Mattheus 22, vers 1-14

1 Daarop vertelde Jezus hun opnieuw een gelijkenis: 2 ‘Het is met het koninkrijk van de hemel als met een koning die een bruiloftsfeest gaf voor zijn zoon. 3 Hij stuurde zijn dienaren eropuit om de bruiloftsgasten uit te nodigen, maar die wilden niet komen. 4 Daarna stuurde hij andere dienaren op pad met de opdracht: “Zeg tegen de genodigden: ‘Ik heb een feestmaal bereid, ik heb mijn stieren en het mestvee laten slachten. Alles staat klaar, kom dus naar de bruiloft!’” 5 Maar ze negeerden hen en vertrokken, de een naar zijn akker, de ander naar zijn handel. 6 De overigen namen zijn dienaren gevangen, mishandelden en doodden hen. 7 De koning ontstak in woede en stuurde zijn troepen eropaf, hij liet de moordenaars ombrengen en hun stad in brand steken. 8 Vervolgens zei hij tegen zijn dienaren: “Alles staat klaar voor het bruiloftsfeest, maar de gasten waren het niet waard genodigd te worden. 9 Ga daarom naar de toegangswegen van de stad en nodig voor de bruiloft iedereen uit die je tegenkomt.” 10 De dienaren gingen de straat op en brachten zo veel mogelijk mensen samen, zowel goede als slechte. En de bruiloftszaal vulde zich met gasten voor de maaltijd. 11 Toen de koning binnenkwam om te zien wie er allemaal aanlagen, zag hij iemand die zich niet in bruiloftskleren gestoken had, 12 en hij vroeg hem: “Vriend, hoe ben je hier binnengekomen terwijl je niet eens een bruiloftskleed aanhebt?” De man wist niets te zeggen. 13 Daarop zei de koning tegen zijn hofdienaars: “Bind zijn handen en voeten vast en gooi hem eruit, in de uiterste duisternis, waar men jammert en knarsetandt. 14 Velen zijn geroepen, maar slechts weinigen uitverkoren.”

Vertaling: De Nieuwe Bijbelvertaling

Overdenking

Orgelspel Schmücke dich, o liebe Seele BWV 655 J.S. Bach (1685-1750)

1 Cantorij**Ziel, mijn ziel, aanvaard uw luister**

LvdK Gezang 355

m: J. Crüger 1649

t: J. Franck

v: J.W. Schulte Nordholt

1. Ziel, mijn ziel, aan-vaard uw luis-ter,
 tred te voor-schijn uit het duis-ter
 om u met het licht te sie-ren
 en uw za-lig-heid te vie-ren.
 God wil in zijn wel-be-ha-gen
 u als gast aan ta-fel vra-gen,
 God, wien he-me-len niet bin-den,
 in uw hart een her-berg vin-den.

4 Gemeente

Geen verstand kan dit verklaren,
 niets dit wonder evenaren,
 dat in 't brood dat wij hier eten
 wij met God zijn aangezeten,
 in de wijn die wordt gedronken,
 Christus' bloed ons wordt geschonken.
 O geheim dat wij aanschouwen
 God, als wij uw Geest vertrouwen.

7 Allen

Jezus, ware levensspijze,
laat mij op de rechte wijze
eten 't brood van uw genade
tot genezing, niet tot schade,
Laat mijn ziel uw liefde ervaren,
die Gij eens zult openbaren,
als ik zal zijn aangezet
en het brood met U zal eten.

Cantate Schmücke dich, o liebe Seele BWV 180 J.S. Bach (1685-1750)

1. Koor

**Schmücke dich, o liebe Seele,
Lass die dunkle Sündenhöhle,
Komm ans helle Licht gegangen,
Fange herrlich an zu prangen;
Denn der Herr voll Heil und Gnaden
Läßt dich itzt zu Gaste laden.
Der den Himmel kann verwalten,
Will selbst Herberg in dir halten.**

2. Aria Tenor

Ermuntre dich: dein Heiland klopft,
Ach, öffne bald die Herzenspforte!
Ob du gleich in entzückter Lust
Nur halb gebrochne Freudenworte
Zu deinem Jesu sagen musst.

3. Recitatief en Koraal Sopraan

Wie teuer sind des heiligen Mahles Gaben!
Sie finden ihresgleichen nicht.
Was sonst die Welt
Vor kostbar hält,
Sind Tand und Eitelkeiten;
Ein Gotteskind wünscht diesen Schatz zu haben
Und spricht:

**Ach, wie hungert mein Gemüte,
Menschenfreund, nach deiner Güte!
Ach, wie pfleg ich oft mit Tränen
Mich nach dieser Kost zu sehnen!
Ach, wie pfl eget mich zu dürsten
Nach dem Trank des Lebensfürsten!
Wünsche stets, dass mein Gebeine
Mich durch Gott mit Gott vereine.**

4. Recitatief Alt

Mein Herz fühlt in sich Furcht und Freude;
Es wird die Furcht erregt
Wenn es die Hoheit überlegt
Wenn es sich nicht in das Geheimnis findet,
Noch durch Vernunft dies hohe Werk ergründet.
Nur Gottes Geist kann durch sein Wort uns lehren,
Wie sich allhier die Seelen nähren,
Die sich im Glauben zugeschiedet.
Die Freude aber wird gestärket,
Wenn sie des Heilands Herz erblickt
Und seiner Liebe Größe merket.

5. Aria Sopraan

Lebens Sonne, Licht der Sinnen,
Herr, der du mein alles bist!
Du wirst meine Treue sehen
Und den Glauben nicht verschmähen,
Der noch schwach und furchtsam ist.

6. Recitatief Bas

Herr, lass an mir dein treues Lieben,
So dich vom Himmel abgetrieben,
Ja nicht vergeblich sein!
Entzünde du in Liebe meinen Geist,
Dass er sich nur nach dem, was himmlisch heißt,
Im Glauben lenke
Und deiner Liebe stets gedenke.

7. Koraal

**Jesu, wahres Brot des Lebens,
Hilf, dass ich doch nicht vergebens
Oder mir vielleicht zum Schaden
Sei zu deinem Tisch geladen.
Lass mich durch dies Seelenessen
Deine Liebe recht ermessen,
Dass ich auch, wie itzt auf Erden,
Mög ein Gast im Himmel werden.**

Gebed

Stil gebed

Onze Vader

Wij gaan staan

Zending en zegen

Inzameling der gaven

In de collecte bij de uitgang wordt uw speciale gift gevraagd voor de aan deze Cantatedienst verbonden kosten (zie ook pagina 9).

aan deze dienst werkten mee

Lauren Armishaw *sopraan*
Annette Vermeulen *alt*
Adrian Fernandes *tenor*
Johan Vermeer *bas*
Laurensantorij
Laurensorkest
Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Bernard van Verschuer *voorganger*

volgende cantatedienst

zondag 21 november 2021, 19:00-20:00 uur

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Jesu, meine Freude BWV 227

Jan Pieterszoon Sweelinck (1562-1621)

Psalm 9

Nienke Oostenrijk *sopraan*
Anneke Blik *sopraan*
Kaspar Kröner *countertenor*
Adrian Fernandes *tenor*
Vincent Spoeltman *bas*
Laurensantorij
Laurensorkest
Hayo Boerema *orgel*
Wiecher Mandemaker *dirigent*
Ds. Harold Schorren *voorganger*

volgend concert van laurens symfonisch

vrijdag 5 november 2021, 20:30-22:00 uur

Heaven, Earth and Space

Wiecher Mandemaker (1969)

Abendlied en Pater noster

Max Reger (1873-1916)

O Tod, wie bitter bist Du

Arvo Pärt (1935)

Beatitudes en Annum per annum

Thomas Tallis (1505-1585)

Spem in alium

Zoltán Kodály (1882-1967)

Laudes Organi

Laurens Symfonisch

Hayo Boerema *orgel*

Wiecher Mandemaker *dirigent*

Zie voor meer informatie en tickets: www.laurensvocaal.nl

volgende choral evensong

zondag 7 november 2021, 19:00-20:00 uur

Caleb Burhans (1980)

Magnificat en Nunc Dimittis

Laurens Cantorij Dameskoor

Hayo Boerema *orgel*

Mirjam van den Hoek *dirigent*

Ds. Mirella Klomp *voorganger*

nieuwe naam

Laurens Vocaal is de nieuwe familienaam van onze drie koren. Eén naam op sociale media, één afzender, één overkoepelende organisatie.

belangrijke mededeling

Laurens Vocaal is voor de organisatie van de cantatediensten afhankelijk van particuliere giften en subsidies van diverse instanties, zoals het Fonds Podiumkunsten.

Wij vragen voor deze cantatedienst uw vrijwillige gift aan de uitgang. Een cantatedienst kost gemiddeld € 6000.

Om uit de kosten te komen is een bijdrage van gemiddeld **€ 15** per bezoeker nodig!

Wilt u uw gift voor deze cantatedienst liever overmaken? Dat kan op Iban nummer NL93 ABNA 0640755666, t.n.v. Stichting Laurensantorij te Rotterdam.

U kunt nu ook direct geven via Tikkie. Zo werkt het:

Open de camera-app van uw mobiel (of gebruik uw Tikkie-app of QR-scanner). Richt uw camera op onderstaande QR-code. De code wordt automatisch gescand.

De Stichting Laurensantorij is een culturele ANBI.

Alvast bedankt voor uw royale bijdrage!

Toelichting

J.S. Bach – Schmücke dich, o liebe Seele BWV 180

tekst en melodie van het koraal

De dichter Johann Franck (1618-1677) begint zijn lied met het toespreken van de eigen ziel. Op de achtergrond staan psalm 45 en vooral het Hooglied: de ziel als een bruid voor haar man gesierd. Zij – de ziel, bruidmeisje – gaat de bruidegom – haar lief, Jezus – tegemoet.

Strofe 1 begint daarmee:

*Ziel, mijn ziel, aanvaard uw luister,
treed te voorschijn uit het duister
om u met het licht te sieren
en uw zaligheid te vieren.* (vertaling J.W.Schulte Nordholt)

De overige strofen zijn meditaties over het geheim van het Avondmaal, in Jezus' eigen woorden in Joh. 6: 48-58.

Er is een vloeiende overgang van de allegorische Hooglied-interpretatie – het Ik-Bruid en de Bruidegom-Jezus – naar het sacramentele mystieke eenheidsverlangen en ervaring in het Avondmaal.

De taal waarin dit onder woorden wordt gebracht is barok, dat wil zeggen: rijk aan contrasten, aan overaccentueringen, vol van tere innigheid.

De melodie is zonder meer grandioos. Ritmisch en melodisch verwant met het Geneefse psalter heeft zij dezelfde intimiteit als waarvan in de tekst sprake is. Schitterend is hoe de melodie bij het begin van de 5^e regel, het begin van het zogenaamde *Abgesang*, omhoog wiekt! Deze sublieme twee-eenheid van tekst en melodie, de tere innigheid wordt ook geroemd door Mendelssohn en Schumann wanneer ze hun grote bewondering uitspreken voor Bachs bewerking van dit koraal voor orgel BWV 654.

cantate

De onbekende librettist heeft strofe 1 (openingskoor), 2 (nr. 3 in de cantate) en 7 (slotkoraal) ongewijzigd overgenomen, en de overige strofen geparafraseerd. Karakteristiek voor deze cantate is dat Bach de mystieke spiritualiteit van het lied op een ongeëvenaarde wijze in zijn compositie tot uitdrukking brengt. In zijn muziek treft onmiddellijk de verdiepte innerlijkheid, die het contact met de wereldse werkelijkheid overigens nooit verliest. Want het is heel opvallend dat Bach de mystieke toon tot uiting brengt in een paar gestileerde dansvormen:

- nr. 1 openingskoor: gigue
- nr. 2 aria: bourrée
- nr. 5 aria: polonaise

Deze dansvormen geven de cantate haar lichte, voorname toon.

openingskoor

Het openingskoor is daarvan al meteen een treffende illustratie. Zoals gebruikelijk bij koraalcantates ligt de cantus firmus (de melodie van het koraal) in de sopraan. De overige stemmen gaan, elkaar imiterend, hun eigen weg, onafhankelijk van de melodie. Waar de melodie in de 5^e regel omhoog wiekt verandert dat. Op dat moment ontlenen alt, tenor en bas hun materiaal aan de melodie in de sopraan. Het openingskoor is te beschouwen als een koraalfantasie met een zelfstandig instrumentaal aandeel. De instrumentale thema's bewegen zich dus onafhankelijk van de vocale thema's. Het instrumentale aandeel is fascinerend vanwege de fraaie dialogen tussen blazers (2 blokfluiten, 2 hobo's) en strijkers.

aria nr. 2

De daarop volgende aria voor tenor, fluit en continuo is buitengewoon virtuoos, en wordt beheerst door klopmotieven, uiteraard ingegeven door de tekst: *Uw Heiland klopt, open snel de poort van uw hart*. Ook het tweede deel van de tekst horen we met onderbroken motieven en syncopen beeldend verklankt: *Ob du gleich in entzückter Lust nur halb gebrochne Freudenworte..*

recitatief nr. 3

Wat volgt begint als recitatief. Na acht maten vervolgt de sopraan in een arioso waarin licht versierd de koraalmelodie klinkt. De tekst is de vierde strofe van het lied. Het koraal is ingebed in een prachtig instrumentaal stuk, gespeeld door solo violoncello piccolo en continuo.

recitatief nr. 4

Het recitatief voor alt, twee blokfluiten en continuo is meer te beschouwen als een arioso. Dat komt voornamelijk door de twee blokfluiten, die, aanvankelijk schoorvoetend, hoe langer hoe meer als twee zelfstandige stemmen een fraai tegenspel toevoegen.

aria nr. 5

Dit is een aria voor sopraan en het voltallige orkest. Het is een voorname dans, overstraald door subliem licht. In de vertaling van J.W. Schulte Nordholt:

*Jezus, oorsprong van mijn leven,
zon van vreugde, hoog verheven,
levensbron en licht der zinnen.*

Wanneer de sopraan alleen zingt klinkt er een motief van twee zestienden en een achtste, in het A-deel stijgend, in het B-deel dalend. Doordat dit motief steeds herhaald wordt in een van de drie instrumentale groepen (blokfluiten, hobo's, violen) worden we herinnerd aan hetzelfde procedé in het openingskoor.

recitatief

Ook dit recitatief voor bas en continuo eindigt in een arioso.

koraal

Het slotkoraal is de negende strofe van het lied, door Bach van een fantasierijke zetting voorzien.

Al met al is het een cantate die de grootste aandacht en concentratie van uitvoerenden en luisteraars vraagt. Want juist door haar sublieme eenvoud en innigheid is ze kwetsbaar. Maar ook een wonder, niet te verklaren, alleen door Bach zelf te evenaren.

Barend Schuurman
uit zijn boek *Bachs cantates toen en nu*